

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ivlii Et Avgvsti

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10261

De S. Philiberto abbate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77405)

DE S. PHILIBERTO ABBATE GEMMET.

785

monia dicitur, annos natus trigintatres, ardentium vi februm correptus, anno salutis 1297. 14. Calendas Septembris feliciter migravit ad Dominū. Corpus eius Massiliae humatum est in ecclesia fratrum Minorum: vbi, mirificante Domino sanctum suū, cæcis, surdis, claudis, mutis, paralyticis, hydropicis, cæterisque morbidis præstantur remedia ab eo, qui solus facit mirabilia, viuens & regnans per infinita secula, Amen.

Abit è vita in iuuenili ætate. Miracula ad sepulcrū eius Psal. 71.

VITA SANCTI PHILIBERTI ABBATIS, SCRIPTA AD ABBATEM COSCHINVM ET FRATRES Gemmeticensis cœnobij. Stylum mutauit F. Laur. Surius.

PRAEFATIVNCVLA AVTHORIS.

VM prisca Patrum gesta commemoramus, ad nosmetipsos nos reuocamus, & velut in speculo nostros contemplamur vultus. Vt verò sitiens potum, & famelicus panem appetit: ita ego diuinam imploro opem, vt præstet mihi sincerā animi deuotionem, & oris facundiam: vt nè temeritati adscribatur id, quod ego patris spiritalis Coschini Abbatis, fratrumque omnium Gemmetici monasterij iussu & voluntate suscepi, cupientium mea opera habere monumentum aliquod rerum à patre nostro Philiberto gestarum. Quibus vt morem gererem, pauca excerpſi è multis, quæ ad animarum ædificationem faciant: vt nec lectoribus oneri, nec auditoribus fastidio sint, satisfiatque piorum precibus, quandoquidem fortis est vt mors dilectio. Sufficiant autem, quæſo, pauca è pluribus, conuenienter illi sententiæ: Cui pauca non sufficiunt, multa nil proderunt.

Cant. 8.

VITAE HISTORIA.

ITAQVE beatus Philibertus, Helisano territorio ortus, secularis literaturæ minimè rudis, pro gentis illius more planè strenuus, in vico Iulij est educatus, ea potissimum ratione, quòd patrem eius Philibadem, fauore regio laica functionis ministerio absolutum, eius loci ciues sibi Episcopum expetiissent. Qui cum iam pridem cognouisset adolescentem Philibertum bona ac liberali esse indole, eum Regi Dagoberto cõmendauit, quem inter Francorum Reges constat fuisse fortissimum. At verò Philibertus nobilitate conspicuus, in Audoëni optimatis familiaritatè admissus est: qui sanè, aureo licèt balteo cinctus, Deum impensè amabat, & inter alios aulae proceres cum primis illustris habebatur: clarissimisque vitæ meritis insignis, Rothomagensis ecclesiæ factus Episcopus, virtutum signis modò egregiè coruscant in terris.

Augusti 10. Cap. 1.

Venit ad aulam Dagoberti regis.

Audoënus postea Rothomagensis Episcopus.

Vbi verò Philibertus adolescens vicesimum ætatis expleuit annum, diuina præcepta audiens, apud se deliberauit Christi fieri discipulus, facultatibus omnibus derelictis. Nec tamen suo voluit viuere arbitrato, sciens non debere illum præesse alijs, qui subesse non didicerit: nec à subditis exigere obedientiam, qui eam superioribus non exhibuerit. Dedit ergò operam, vt alicubi reperire posset Dei seruum, eximia religione probatissimum. Comperit autem eiusmodi esse Agliū, Rasbacensis cœnobij præfectum: quod Cœnobium sanctus Audoënus cum socijs quibusdā in suo fundo condiderat, & hunc Aglium virum Dei, è Luxouienti monasterio accitum, huic suo cœnobio Patrem constituerat. Rebus igitur omnibus, quas habere poterat, in pauperes erogatis, ita vt nihil quicquam indè amicis aut parentibus impartiret, sed haud secus, atque regia negocia ipsi credita, cautè & religiosè dispensaret, ad cœnobium Rasbacense se contulit: atque illic à beato Aglio amanter exceptus, capitis comam deposuit, Christi que iugum suaue & onus leue sustulit, atque adè in omni religione & sanctitate excreuit, vt etiam perfecti viri in eo cernerent, quod meritò imitentur.

Cap. 2.

Aglius primus Abbas Rasbacensis.

Fit monachus Philibertus apud Rasbacenses.

Cap. 3.

Iussus autem in prima mensa sedere, omnibus ministrare studuit, vt ipsa eius refectio, in fraterna seruitia & officia mutaretur: absolutoque prandio vel cœna, à mensa minimè saturi abiret. Cumque antiquus hostis, eius inuidens abstinentiæ, pulsaret animum eius, vt largioribus epulis indulgeret, volente Deo, fraus eius detecta est,

Abſtinentiam eius ſua fraude diaboli nitiur impedi-
re.

nequiſſimo dæmone illi in ſomnis oſtenſo. Cùm enim nocte quadam cibo refe-
ctus eſſet, improbus ille ventrem eius palpanſ: Modò, inquit, hîc benè, modò hîc
benè. Tum verò Chriſti miles agnoſcens ignita hoſtis iacula, Cruce ſe conſignat,
ſtatitque repetere priſtinum abſtinendi rigorem, & diuinum aduerſus fallacis da-
monis machinas auxilium implorare. Nocturnis horis illo ad eccleſiam abeunte,
tortuoſus coluber tribus modis eum voluit impedire. Prima nocte, ſumpta vſi ſpe-
cie, intrâ eccleſiam eum terrere cùm veller, & alia nocte candelabri ferro confode-
re niteretur, atque tertia nocte tranſuerſim in eccleſiæ foribus ſtans, eum aditu arce-
re conaretur, cuncta hæc machinamenta virtute Chriſti Philibertus diſſoluit, Cru-
cis expreſſo ſigno.

Virtus ſigni
Cru-
cis.

Cap. 4.
Creatur
Abbas.

Postquàm autem beatus Aglius obdormiuit in Domino, fratrum vnanimi conſen-
ſu Philibertus in eius locũ ſubrogatus eſt. Quem tum videre licebat humilitate pol-
lentem, hospitalitatis ſtudioſum, abſtinentiæ deditum, prudentiâ eximium, charita-
te feruentem, zelo Dei inflammatum, domum ipſi creditam ſtrenuè gubernantem,
nullius perſonam accipientem, vitia reperta radicibus extirpantem. At verò quidam
è fratribus, maligno ſpiritu eos impellente, excitata rebellionẽ aduerſus ſanctum vi-
rum, eum non dubitarunt ex eccleſia extrahere. Sed vltrix manus præpotentis Dei,
non paſſa eſt impunè id abire. Vnus enim ex eis, fulminis icctu interiijt, alius inſtar Ar-
rij in ſterquilinum viſcera effudit, indignamque vitam digna morte finiuit. Quæ res
cæteris metum attulit, itâ vt veniam ab illo petentes, in priſtinum honoris gradum
cum reuocarent, & deinceps amanter ei obedirent.

Vltio diui-
nam rebel-
les mona-
chos.

Cap. 5.
Multa per-
luſtrat mo-
naſteria.

Sed quia perfecti viri ſemper ad meliora contendunt, ſacerdos Chriſti ſanctorum
luſtrauit cœnobia, vt poſſet aliquid haurire emolumentum ex illorum perſpecta ſancti-
tate. Itaque in uſiſie Luxoniẽſe, Bobienſe, & alia S. Columbani inſtitutum comple-
xa monaſteria: nec ea duntaxat, ſed quæcunque in Gallia, Italia, Burgundia extabat,
ſolerti animi induſtria, inſtar apis prudentiſſimæ, optima quæque colligēs viuendi in-
ſtituta & exempla. Legebat ſtudioſè Baſilij præclaras conſtitutiones, Macarij regulâ,
Benedicti decreta, Columbani inſtituta ſanctiſſima: atque itâ onuſtus virtutum aro-
matibus, ſectatoribus ſuis egregia de ſe exempla præbebat.

Cap. 6.

Codit Gem-
meticũ cœ-
nobiũ.

Quando autem viſum fuit omnipotenti Deo, lucernam tantam ponere ſuper can-
delabrum, vt longè lateque eius ſelumen & virtutum radij diſfunderet, eam illi vo-
luntatem adſpirauit, vt ſua opera monaſterium extruendum curaret. Itaque à Rege
Francorum Clodoueo, & eius coniuge Balilde locum in pago Rothomagenſi ſup-
plici prece obtinuit, quem antiquitus Gemmeticum appellabant, atq; illic egregium
cœnobiũ ædificauit. Congruè ſanè locus ille Gemeticus eſt dictus, quippè qui inſtar
gemmarũ, multiuario ſit decore conſpicuus. Videas illic arborũ comas ſylueſtrium,
multigenos arborum fructus, ſolum fertile, prara virentia, horroꝝ flores ſua uolent-
res, botris grauidas vites, humum vndique cinctam aquis, paſcua pecorum vberima,
loca venationi aptâ, auium cantu circunſonantia. Sequana fluuius illic cernitur late
ambiens, & deinde ſuo pergens curſu, vno duntaxat comitantibus aditu relicto. Ibi
mare nunc increſcens eructat: nũc in ſinum ſuum reuolutum, nauium fert compen-
dia, commercia plurimorũ. Nihil illic deest: quicquid vehiculis pedestribus & eque-
ſtribus, plauſtris & ratibus ſubminiſtratur, abundè ſuppedit. Illic caſtrũ condidit an-
tiqui: ibi ſtant in acie illuſtria caſtra Dei: ibi præ deſiderio paradifi ſuſpirantes gemunt,
quibus poſteâ opus non erit in flammis vlticibus nihil profuturos edere gemitus. Ibi
denique almus ſacerdos Philibertus multiplici eſt laude & prædicatione efferendus,
qui inſtar Patriarche Iacob in animabus ſeptuaginta demigrauit in hanc cremum, ad-
dito grege ſeptemplici propter ſeptiformem gratiam ſpiritus ſancti. Ibi enim eius pru-
dentia conſtruxit mœnia quadrata, turrata mole ſurgentia, clauſtra excipendis ad-
uentantibus mirè opportuna. Intus domus alma fulget, habitatoribus digna. Ab
Euro ſurgit eccleſia Crucis effigie, cuius verticem obtinet beatiffima virgo Maria.
Altare eſt ante faciem lectuli cum dente ſanctiſſimi patris Philiberti, pictum gem-
marum luminibus, auro argentoque comptum. Ab vtroque latere Iohannis & Co-
lumbani aræ dant gloriam Deo. Adhærent verò à Borea Dionyſij martyris & Ger-
mani conſeſſoris adicula. In dextra domus parte ſacellum nobile extat S. Petri, à la-
tere habens S. Martini oratorium. Ad Auſtrum eſt ſancti viri cellula, è petris habens
margines. Saxis cinguntur clauſtra camerata. Is decor cunctorum animos oblectans,
cum inundantibus aquis geminus vergit ad Auſtrum. Habet autem ipſa domus in

Gen. 46.

lon-

longum pedes dacentos nonaginta: in latum, quinquaginta. Singulis legere volentibus lucem transmittunt fenestra vitrea. Subtus habet geminas aedes: alteras condendis vinis, alteras cibis apparandis accommodatas.

In hunc locum conueniunt, Deo dignè seruire cupientes, nihil sibi ceu proprium vendicantes, nullo compendio indigentes. Sperantes enim in Domino non deficient omni bono. vereque completur in eis illud scripture diuinæ: Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum. Mira illic fulget charitas, multa abstinencia, summa humilitas, præcipua castitas. Habent illic & suum è marinis belluis solarium vel compendium: quod mirum sanè est, & à seculo inauditum. Vncis enim, retibusq; & ratibus capiunt pisces maris, longos pedes quinquaginta: ex quibus nõ solum escas sibi parant fratres, sed etiam pinguedine illorum fouent lucernas. Faciunt hoc merita sancti Philiberti, & multorum aliorum illic quiescentium sanctorum fratrum: qui fideliter Domino seruiuerunt, & tempore pacis cum Christo Cruci affixi sua voluntate, martyrium obièrunt, & cum Christo corpore mortui, expectant iudicii diem, magnorum certaminum coronas recepturi. Et hæc quidè de situ loci breuiter diximus: nunc ad gestorum ordinem reuertamur.

Cum ergò vir Domini eo in loco præclaris meritis & virtutibus augetur, & quicquid sibi abstinencia studio subtraheret, in pauperes & hospites conferret: quodam die laborantibus fratribus panis defuit. Tum verò ille confirmans eorum animos, aiebat scriptum esse & promissum, non afflicturnm Dominum fame animam iusti. Ecce autem repente adest Francus quidam, septem panes & sex farinae sata adferens, idque ea hora, qua corpora reficere cogebat necessitas. Ea re corroborati fratres, & sibi ipsis indè satis accepere alimonia, & aduentantibus hilariter obtulerunt. Porrò deinceps nunquam eius loci habitatoribus frumenta necessaria defuere. Volebat vir Dei cuiusdam negocij expediendi causa (erat autem illud monasterij sui negocium) mittere ad Ebroinum Francorum principem: sed cum eum comperisset acri febre prostratum, in virtute Christi negocium obedientia illi demandans, solo verbo ait ad eum: Abi, & reuertere, & desine hæc febre laborare. Mox ille surgit incolumis, & sine mora exequitur, quod erat iussus à sancto viro: cuius sermo & causam obtinuit, quam volebat, ab Ebroino, & morbum abegit à fratre.

Inciderat quandoq; discordia quedã, cuius causa properè Lutetiam se cõtulit. Sed malignus dæmon, qui, vt supra diximus, semper ei infestus esse conabatur, eius felicitibus actibus inuidens, quòd lites proaces fereret, vnũ è ciuibus incitauit, vt chirothecas beati viri surriperet. Ablatis igitur chirothecis, cum eas postero die vir sanctus non inueniret, suo more sedato animo id tulit. Sed infelix ille fur percussus à Domino, magis cœpit clamare vocibus se ardere, nec quicquam aliud eloqui potuit, sed extensis manibus palàm omnibus indicabat sinum suum, in quem chirothecas abdiderat: atque paulò post vita functus est. Homines autem eius ciuitatis secuti virum Dei, ad monasterium eius chirothecas apportarunt.

Quadam nocte in basilica S. Petri illo vigilante & psallente, quidam monachus intrinsecus vigilans, subito vidit oculos eius instar lampadarũ spiritus sancti gratia splendentes. Habebat verò etiam gratiam lachrymarum, ita vt in preces incumbentis oculi, repente multo lachrymarum imbre manarent: atque summoperè id illi curæ erat, vt non antè ad sumendum cibum accederet, quàm illius pectus compunctionis gratia Christus visitasset.

Quidam monachus ad extrema perductus, loquendi facultatem omnem amisit. Ingressus ad eum vir beatus, blanditer hortabatur, vt si quod haberet occultum facinus, cuius eum nondum pœnituisset, quodque pœnitentia non expiasset, manũ ipsius stringeret. Quod vbi ille fecit, vir Dei in beatissime Mariæ virginis ecclesiam ingressus, Dominum deprecabatur, vt ægrotò restitueret loquelam, nè malus dæmon animam illius propter absconditum peccatum in tartarũ deportaret. Surgenti indè illi ab oratione, frater quidam nunciat posse loqui fratrem illum, cupereque sua peccata confiteri. Itaque confessus est, & accepta pœnitentia, animam reddidit, vt neque vir sanctus de Domini misericordia diffideret, nec æger in desperatione à corpore exiret.

Die quodã fratribus fruges metentibus, & manipulis sparsim per agrum iacentibus, sua orta tempestas est, & furentes extitere ventorũ turbines. Nè igitur suo labore frustrarentur fratres, extensis brachijs vir sanctus clamauit ad Dominũ Iesum. Vt autè ab oratione se exiret, caelesti virtute horrida tempestas in duas distracta partes, prostrigata est.

Cap. 7.

Psal. 33.

Psal. 118.

Nota de marinis piscibus.

Cap. 8.

Prou. 10.

Panis fratribus eocarentibus præfer spem offertur.

Verbo curat febricitantem.

Cap. 9.

Pœnas furis improbi.

Cap. 10.

Gratia lachrymarum in S. Philiberto.

Cap. 11.

Fratri multo redditur loquela.

Cap. 12.

Sedat tempestatem.

est. Atque ita reddita serenitate, monachi Deo laudes gratesque egerunt.

Cap. 13.

Dies erat Dominicus, & vir Dei confecto itinere festinabat ad cœnobium, ut solennitatem celebraret. Vbi ad Sequanam ventum est, cum fratribus ingressus est in nauiculam, equis in pascuis derelictis. Porrò quidam Regis forestarius conspecto equo, cui vir sanctus infederat, illum abegit. Postquam autem cubitum iuit, repente exurgens, videt totam domum suam flammis exitialibus conflagrare. Cum verò vxor eius flammam non videret, & eum anxium cerneret, subito etiã ipsa vidit, quod prius non viderat, cœpitque percontari, num quid e rebus seruorum Dei per fraudem sibi vendicasset. Illo rem, ut erat, exponente, ambo pariter nullam sibi dedere requiem, donec & equus esset redditus, & accepta pœnitentia veniam impetrassent. Monachus quidam, cui erat pro more ægrotorum cura demandata, cum aduersa laborare valetudine videretur, vir Dei, vbi id rescivit, ait ad eum: Habeto fidem, & ægrotis seruiens, liber esto ab hac infirmitate. Simulque audiuit iussione patris monachus, morbo absolutus, ad fratrum malè habentium ministeria se contulit.

Cap. 14.

Nauiculam precibus à Deo obtinet.

Proficiscabatur quandoque vir sanctus apud Isaram fluuium, & cum Romanorum attigisset portum, non inuento illic nauigio, ad supplices preces se prostravit. Surgens inde à terra, cernit nauiculam à Domino missam. In eam cum multa Dei laude ingressus, cum socijs flumen transmisit. Quædam religiosa femina in villa Pinuerno virum Dei in suo excepit domicilio, orans, ut in cellarium ingressus, vas vinarium benediceret: simulque cibo sumpto, ea nocte apud ipsam permaneret. Assensit vir beatus, & pro eius honore cunctis eius domus tum hospitibus, tum habitatoribus, largiter ex illo vino bibentibus, postquam maturè ille inde recessit, femina in cellarium descendit, idemque vas ad eum inuenit plenum vino, ut nihil inde haustum fuisse videretur. Cellarius viri Dei è pustula ad eum laborabat, ut iam mori cerneretur. Venit ad eum vir sanctus, benedictionem ei impertit, vulnus illic in seipso tabescit, & citra vlla medicæ artis fomenta, homo totus fit sanus. Nauigante illo in Sequana, ex immodica tempestate summum nauibus periculum imminere videbatur. Orat vir Dei, & ecce, cæteris nauibus remanentibus, ea sola, quæ illum vehebat, ad litus appellitur.

Cap. 15.

Multri nobiles fiunt monachi.

Cœdit monasterium virginum.

Solebat vir pius ob animarum curandam salutem, fratres è monasterio ablegare, ut suis exhortationibus homines instituerent. Itaque confluxebant ad eum viri nobiles & potentes, propriaque calcata voluntate, Christi seruitio se mancipabant. Cumque in monasterio fratrum numerus increuisset, aliud cœnobium condidit, quod Paulianum vocant, decimo milliario à Gemmetico: atque in eo habitare voluit sanctas feminas, quibus præfecit matrem prudentissimam, illustri familia ortam Austrebertam. Multa quoque alia eius exemplo constructa sunt monasteria in Neustria. Longum est enarrare per ordinem singula, quantumque eius opinio creuerit, vti etiam Abbates alij sua monasteria relinquerent, vel probatissimos monachos suos ad eum ablegarent, ut multo tempore apud eum degentes, eius vitam & conuersationem discerent, sicque ad suos reuersi, rectius illis consulere possent. Eos omnes vir sanctus & in fide vera probè instituebat vel confirmabat, & ut mutuam sinceramque inter se charitatem retinerent, admonebat. Multa tum ei pecunia à Rege & fidelibus offerebatur: cuius ille decimam partem inde septiès detraxit. Cumque id anno integro fecisset, semper plus ei pecuniæ accessisse comperit, quam ipse inde abstraxisset. Eas verò decimas captiuis redimendis & alendis pauperibus assignabat, idque ad eum liberaliter, ut etiam monachos suos cum onustis nauibus in regiones transmarinas mitteret, qui illic captiuorum greges redimerent. Si qua etiam pro fratrum vtilitate vellet opera fieri, plus mercedis solebat dare, quam seculares homines consueuissent. Atque ita latante vicino populo, iustos labores dignis compensabat præmijs.

Cap. 16.

Ebroinus taxatur.

Eum seuerè corripit Philibertus.

Porrò autè cum pestifer ille Ebroinus, qui ob nimiam crudelitatem à Francorum gente Palatino fuerat honore nudatus, & in Luxouienfi cœnobio ronsus, postea vilis apostata factus, malignitatis eum impellente spiritu, multa rabie ferri cœpisset in nobiles Christi sacerdotes & Francos, multisque ei consentientibus, contra Dei mandatum pristinum recuperasset honorem, S. Philibertus ad eum profectus, apostatam eum appellauit, asserens, nullum hominem Christianum cum ipso communicare debere. Fecit hoc vir Dei, quod speraret se ferro trucidatum, ad martyrij palmam peruenturum. Sed Dominus eum multorum profectui seruaui, qui eius opera vocandicrant ad regna cælorum.

Cap. 17.

At verò diabolus instar rapacis lupi sauiens, & animarum greges immanissimis dentibus

tibus facere volens, quosdam in beatum virum Rothomagenses clericos inflammavit: qui ut inter eum & beatum Audoënum Rothomagensis præfulem discordiam fererent, apud illum Episcopum virum Dei falsò detulerunt, tantumque efficere potuerunt, ut Philibertum, quem antea præcipue charum habuerat, iusserit in custodiam duci. Sed ecce dum vir Dei in illo ergastulo psalmos Dauidicos concinit, vespertiliones, qui illic magno numero congregati erant, diuina virtute suauissimum de se reddunt odorem. Indè è carcere literis Audoëni dimissus, ad Ansoaldum virum nobilem, Pictaunorum Episcopum, monasterij construendi causa profectus est, quod eorum hominum, qui eius prædicationibus conuertebantur, multitudinem locus vnus capere non posset.

Per id tempus seculari potentia plus satis florebat Ansoaldus. Itaque vir Dei illum se cretò reprehendit, multaque ei futura prædixit, quæ postea rei probauit euentus. Cernens autè electus Dei sacerdos Ansoaldus virum beatum etiam prophetico pollere spiritu, & eximia sanctitate conspicuum esse, totum se illius consilij commendauit, & sub eius religionis disciplinam, pontificiam cepit potentiam inclinare. Cumque cum vellet se cum in vrbe retinere, ille verò semper eremi vastitatem appetere, in maris insula Herio cœnobium construxerunt, Ansoaldus ope & liberalitate, Philbertus religione, opere, doctrina & monachorum frequentia. In quem locum de Gemmetico fauomella commigrarunt cum animarum examine: atque eundem locum Ansoaldus vir Apostolicus, magnis muneribus ditauit ex rebus proprijs, facta etiam villarum commutatione cum ecclesia Pictaunensi.

Interea cum S. Philbertus nec cum Ebroino communionem iungere, nec in Neustriam redire vellet, sanctusque Audoënus loco illius alium vellet constituere Abbatem, sed monachi fortissimi, absque permissu rectoris sui, nec minis & terroribus, nec blanditijs possent ad consentiendum permoueri ut alium Abbatem admitterent, & fidem Philiberto datam infringere: Crodobertus miser homunculus, cuius filium olim in seculo Philbertus è sacro fonte susceperat, qui que postea factus monachus, ei obedientiam promiserat: contra iustitiæ præscriptum, eius monasterij regendi curam suscepit. Sed eodem die diuinitus percussus, tanta doloris acerbitate afflictus est, ut ex eius viuientis corpore ossa exciderent, & miserabilem vitam miserrima morte finiret. Succedens autem ei ex beati Audoëni voluntate Ragentrannus Archidiaconus, Abrincatinæ ecclesiæ est præfectus: atque eodem tempore Ebroinus apostata interfectus est. Tum verò sanctus spiritus beati Audoëni peccata sua charitate inflammans, id effecit, ut is legatos suos mitteret ad Philibertum, qui eum hortarentur redire, ut mutua inter ipsos posset concordia fari. Ità ergò recuperauit Philibertus cœnobium suum: gratulante Neustria vniuersa præsentia tanti viri, & monachorum agmine obuiam illi procedente cum laudibus & sacris reliquijs, eumque intrà suum monasterium reducente. Cum autem duo illi eximij sacerdotes, Audoënus & Philbertus, in mutuos venissent conspectus, veniam à se inuicem precabantur, colla manusque vicissim osculabantur, & tanto inter se amoris ardore copulati sunt, ut nulla vnquam postea inter ipsos dissensio intercesserit. Octauus tum erat annus, quod à suo monasterio abfuerat, iamque noni anni initia agebantur: quod quidem ità fore ipse antea prædixerat. Nam cum infelix quidam Diaconus monasterij Crucem furto abstulisset, idque demum noni diei initio fuisset deprehensum, vir Dei quibusdam secretò ait, rot annis monasterium illud pastore cariturum, quot diebus Crucem amisisset.

Vt autem firma inter Audoënum & ipsum charitas permaneret, conuenit inter eos, ut vbiunque visum esset, Philbertus degeret, atque alijs suis monasterijs rectores præficeret, quandoquidem longo interuallo alia ab alijs distabant. Manente autem eo in Gemmetico cœnobio, Ansoaldus præsul eius inuisendi causa eò aduenit. Illis que pariter confedentibus nuncius allatus est, quendam monachum à maligno spiritu vexari. Cumque simul abiissent ad eam domum, in qua eger iacebat, & pro eo Dominum orassent, mox fugit satan, & homo redijt ad sanitatem.

Eodem tempore Vuarratto palatij princeps, in Caltino territorio oppidum donauit S. Philiberto, ut in eo virginum monasterium construeret. Villare id appellant: vbi hodieque viget sacra religio. Vir Dei profectus Pictaunium, cum multo gaudio ab Ansoaldo Episcopo exceptus est: abiitque ad Quinciacum monasterium, egregio constructum loco: quod monasterium monachis ille impleuit, cum prius veteres indè eliminasset errores: atque illic Christus per seruos suos assidue laudatur. Voluit autem, id alijs consulentibus, Aichadrum, virum sanè idoneum

Falsò delatus, ducitur in carcerem

Cap. 18.
Multa futura prædixit.

Monasterij in Herio insula.

Cap. 19.

Horrenda vindicta in usurpatore functionis eius.

Pollet spiritu prophético.

Cap. 20.

Dæmon à fratre depellitur.
Cap. 21.

Quinciacum monasterium.

idoneum & electum discipulum suum, Gemmetici monasterij administrationem suo loco suscipere. Etsi autem fratres dolerent se desitutos patris Philiberti presentia corporali, tamen eius per gratiam presentis voluntati obtemperantes, Aichadro obedientiam promiserunt.

Cap. 22.

Ad eos visitandos vir Dei Philibertus veniens, sedulo hortabatur, vt semper religionem opere seruarent. Deinde commendans eos Domino, cum eis esset benedictus, in insulam Herio est reuersus: Quinciaco autem monasterio vnum e suis monachis preposuit. Manente autem eo in insula, quidam frater acerrimo dentium dolore cruciabatur: cui, ex fide eam petenti, oblata est aqua, qua beati viri pedes abluti erant: qua simulatque locum dolentem attigit, repente dirus ille dolor, Christi virtute profligatus, abscessit.

Vide quid
praestet De
us Sanctis
suis.

Quidam fra
ter libera
tur a febr
ibus.

Crucis signi
magna vis.

Frater quidam eodem loco febre afflictus, ad sancti patris mensam accessit. Cumque vir Dei paululum olei cum panis fragmine ei porrexisset, adiuncto precepto ne deinceps eo modo laboraret: vbi ille panis oleatam buccellam comedit, euestigio se sensit diuinitus curatum. Alius quoque frater, dum in culinæ ministerio sedulo versatur, casu corruit, & brachio e sua iunctura moto, cum dolore surgit: & iam penè deficiens, aduenientem virum Dei orat, vt brachij afflictum locum Cruce consignet. Ille pietate motus, sub casula, qua erat indutus, signum Crucis contra brachium agri erimit, & dolore abeunte, brachium restituitur.

Cap. 23.

Ambulanti aliquando in monasterio viro Dei, cellarius monasterij Sidonius, indicauit ei non suppetere ipsis oleum, quo posset foueri lumen, ex more in ecclesia ardens. Interrogatus autem, num vel parum aliquid superfit, respondit non nisi olei libram dimidiam restare, quam in hospitum & ipsius vsum seruasset. Iubet ergo vir sanctus, vt id olei mittat in lampades, fore promittens, vt mox accipiat tantam olei copiam, qua toto anno sufficiat. Inde in vesperam inclinante die, nuncius venit a portu maris, indicans ab vrbe Burdegalensi adesse nauim, qua habeat quadraginta olei modios, ab amicis eius viro Dei missos. Atque ita cum prophetiae spiritu fecundauit eum Deus oleo lætitiæ præ consortibus eius. Alio quoque tempore cum eiusmodi liquore lucernæ fratrum indigerent, beato viro Dominum instanter orante, vt ipsius munere fratrum inopia suppleretur: manè annunciauit ei monachus, mare grandem piscem mortuum eiecisse in litus. Ex illo pisce fratres triginta modios pinguedinis ad lucernas fouendas extraxere.

Psal. 44.

E piscis pin
guedine fo
uent lucer
nas.

Cap. 24.

Accidit quandoque, vt nauæ Britones eius monasterij iumentum furim auferrent. Sed cum vellent inde abire, mare intumescens, præsens eis cepit periculum minitari. Itaque quidam ex illis sanæ mentis, animaduertentes ob suum facinus in discrimen se conijci, cum diligenter inquisissent, repererunt pellem & carnes bouis. Reuersi ergo, vento impellente, ad monasterij insulam, ablata restituerunt, fidem dederunt, nihil se eiusmodi quandoque facturos: & ita impetrata venia pariter & benedictione, ad suam pace abiērunt.

Eoguntur
fures resti
tuere abla
ta.

Cap. 25.

Multos pi
sces non si
ne miracu
lo fratribus
mare præ
bet.

Alio tempore Pictaense territorium magna annonæ caritate infestante, vir Dei pro fratrum necessitate sollicitus, attentè in preces incubuit. Manè inueniunt fratres magnam vim piscium, qui simul erant ducenti triginta & septem, mari recedente, in litore hæsisse. Ij pisces toto anno non solum fratribus solatio fuere, sed etiam permultis monasterijs & pauperibus præbuere alimoniam. Hærebant quandoque ad litus naues Britannica, vento eas retardante, & interim nauæ ex fame in discrimen adducebantur. Humanitate permotus vir Dei, iubet eis duo animalia & farinam atque panes dari: simulque cum fratribus orans pro eis Dominum, optatum eis ventum impetrauit, cuius secundo flatu altera luce profecti sunt. Sedebat quodam die cum fratribus, & propheticè repletus spiritu: Planè, inquit, fratres, gratias agamus Domino Iesu Christo. Propediem enim aderunt nobis e partibus transmarinis opportuna solatia. Non multo post aduenat quædam Scotorum nauis, diuersis onusta mercibus, fratribus vestes & calceos abundè suppeditans.

Eius pro
phetia.

Cap. 26.

Psal. 146.

Catalogus
virtutum
eius.

Nostri quidem facultas tanta non est, vt eius facta omnia commemorare possimus. Ille hoc potest, qui numerat multitudinem stellarum. Erat hoc in illo præclarum, vt quicquid alijs faciendum prædicaret, id ipse prius re ipsa præstaret. Erat multa in eo pietas, insignis humanitas & misericordia, prompta concionandi facultas, magna ingenij & intellectus perspicacia, in ieiunando discretio, in colloquijs amabilis affabilitas, multus animi vigor, egregia hospitalitas. Erat redemptor captiuorum, mœren-

mœrentium consolator, ædificator ecclesiarum. Per multi quoque eius exemplis incitati, eum imitari nitebatur. Mendacium haud fecis atque virus exitiale vitabat. Castitatem, sobrietatem, in omni opere bono perfectionem illius quis explicet? Semper in ore eius Christus, semper in eius pectore spiritus sanctus versabatur. Tandem flentibus populis, lætantibus Angelis, anima eximij sacerdotis terdecimo Calendas Septembris, è mundi huius ludibrijs migravit ad Christum, perceptura à Domino palmam gloriæ sempiternæ: Qui cum patre & spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

VITA S. BERNARDI ABBATIS, SANCTI
TATE ET DOCTRINA EXIMII, V. LIBRIS

comprehensa.

PROLOGVS VVILHELMI ABBATIS SANCTI THEO-
dorici Rhemensis, in librum primum.

SCRIPTURVS serui tui vitam ad honorem nominis tui, prout tu dederis Domine Deus, ipse, per quem Ecclesiam nostri temporis in antiquum Apostolicę gratię & virtutis decus voluisti reflorescere, cum inuoco adiutorem, quem iam olim habeo in centorem ad amorem tuum. Quis enim de amore tuo quantumcumque spiraculum vitæ habens, & videns testimoniũ gloriæ & honoris tui tam præclarum, & tam fidele, temporibus nostris mundo insolitum effulsisse, non agat & fatagat, non det operam quantumcumque potuerit, nè lumen à te accensum, tuorum quempiã lateat: sed quantum humano fieri stylo potest, quod melius ipse tamen per virtutum operum facis, manifestatum & exaltarum luceat omnibus, qui in domo tua sunt? In quo cum ego iam olim vellẽ, prout possem, qualescumque ministerium agere vicis mee, seu timore, seu verecundia prohibitus sum vsque adhuc: modò quidem supra me iudicans esse dignitatem materiæ, & dignioribus opificibus reseruandam: modò etiam post obitum eius, quasi superuicturus ei, melius hoc & cõpetentius deliberas actitandum: cum iam homo non grauaretur laudibus, & tutius id fieret, cum iam securus esset à conturbatione hominum & contradictione linguarum. At ille vigens & valens, quanto infirmior corpore, tanto fortior fit & potens, non cessans agere digna memoria, & magna maioribus semper accumulans, quæ ipso tacente scriptorem requirant. Ego verò iam delibor, vrgentibus infirmitatibus & molestijs corporis huius, & mēbris meis omnibus incipientibus habere responsum vicinæ mortis, sentio instare tempus resolutionis meæ: plurimumque timeo, nè serò me pœniteat tandum distulisse, quod, priusquam perefluam, velim omnimodè peregisse. Sed & fratrum quorundam pia benevolentia plurimum ad hoc me impellit & cohortatur: qui cum viro Dei iugiter assistunt, omnia eius nouerunt: ingerentes quædam diligenti inquisitione inuestigata, plura etiam, quibus, cum fierent, interfuerunt, & viderunt & audierunt. Qui cum multa suggerant & præclara, quæ per seruum suum Deus, ipsis præsentibus, operatur, & nota eorum religio & schola magisterij ab omni me liberet suspitione falsi: adhuc etiam ad testimonium sibi asciscunt probabiliũ autoritatem personarũ, Episcoporum, clericorum, monachorum: quibus fidem non adhibere nulli fidelium licet: quanquam id superfluum dixerim, cum totus ea nouerit mundus, & virtutes eius narret omnis Ecclesia sanctorum. Quapropter attendens diuinæ laudis mirificam materiam omnibus se offerentem, neminem verò susipientem, dissimulantibus eis, qui melius hoc ac dignius poterant: suscepi in ea agere ipse, quæ potero, non vanitate de se confidentis, sed præsumptione diligentis. Metiens tamen memetipsum in memetipso, & meipsum comparans mihi, nequaquam totam vitam viri Dei suscepi digerendam: sed ex parte, experimẽta scilicet aliqua viuẽtis & loquentis in eo Christi, opera quædam exterioris cum hominibus conuersationis eius, quæ de ipso videntur, quibus hoc datum est, & nos quoque ex parte vidimus & audiimus, & manus nostræ contrectauerunt. Cum enim hoc ipsum ex parte magna de seipso sentiendum sit, quod de eo, qui dicit: Vivo autem iam non ego, vivit verò in me Christus: & Gal. 2. alibi: An, inquit, experimentum queritis eius, qui in me loquitur Christus? non inuisibilem illam vitam viuẽtis & loquentis in eo Christi enarrare proposui: sed exte. 2. Cor. 12. riora quædam vitæ ipsius experimenta, de puritate interioris sanctitatis & inuisibilis conscientie;